

Halil İbrahim Çolak (1880-1944)

Halil İbrahim Çolak

Türk Asker. İstiklal Harbi'nde Kuva-yı Seyyare Müfrezesi ve 3. Süvari Fırkası Kumandanı. TBMM 2., 3., 4., ve 5. Dönemlerinde Milletvekili. İşadamı.

1880 yılında Bursa'nın Şeker Hoca Mahallesi'nde doğdu. Babası bahçıvanlık ile iştigal eden Mustafa Bey, annesi Veliye Hanım'dır. Bursa Askerî Rüşdiyesi'nin ardından yine Bursa'da bulunan Işıklar Askerî İdadisi'ni bitirdi. 13 Mart 1898'de 1077 apolet numarası ile Mekteb-i Harbiye'ye kaydoldu. 2 Şubat 1901'de piyade mülazım-ı sani (teğmen) rütbesiyle Harp Okulu'ndan mezun oldu.

Mezuniyetiyle birlikte Hassa Ordusu açığına atandıysa da 1 Mart 1901'de becayış suretiyle 5. Ordu açığına nakledildi. Aynı yıl karıştığı bir kavga nedeniyle Muhakemât Dairesi kararıyla altı ay hapis cezası aldı. 9 Kasım 1901'de 36. Alay 3. Tabur 4. Bölük Teğmenliğine tayin edildi. 25 Nisan 1904'te mülazım-ı evvel (üsteğmen) rütbesine terfi ederek 3. Ordu 45. Alay 1. Redif Taburunun 2. İzmir Bölüğüne atandı. Çok geçmeden 21 Ağustos 1904'te, 6. Fırka 3. Nizamiye Taburu 1. Avcı Bölüğüne tayin oldu. 24 Şubat 1908 tarihinde yüzbaşılığa terfi ederek 3. Ordu 6. Nişancı Taburu 1. Bölük Yüzbaşılığına atandı. II. Meşrutiyet ilanı sırasındaki olaylarda sağ elinin parmaklarından yaralanarak çolak kaldı. 1908 yılındaki bu olay nedeniyle ilk önceleri lakap ve daha sonra soyadı olarak "çolak"ı kullandı. 31 Temmuz 1909 tarihinde 3. Ordu Nizamiye açığına, 7 Haziran 1910'da ise 68. Alay 3. Tabur 12. Bölüğe tayin edildi. Görev yaptığı tabur, uygulamaya konulan yeni teşkilatta 6. Kolordu 54. Alay 1. Tabur şeklinde isimlendirildi. 4 Aralık 1911'de bir defa daha tabur numarası tadil edilerek 3. Tabur adını aldı, kendisi de bu taburun 10. Bölüğüne nakledildi. Bu görevleri sırasında Balkanlardaki çete müsademelerinde ve Garbî (Batı) Trakya Cumhuriyeti mücadelesinde yer aldı. Balkan

Muharebelerinde bir defa daha yaralandı.12 Şubat 1914'te umum açığına çıkarılarak Beylerbeyi Saray Muhafızlığına atandı. 14 Mart 1914'te saray muhafızlığının jandarma sınıfına dâhil edilmesiyle kendisi de jandarma sınıfına nakledildi ancak aynı ay içinde yaptığı talebine binaen 29 Eylül 1914'te aslı sınıfına iade edilerek 10 Ekim 1914'te kadrosu 1. Ordu açığına alındı.

Osmanlı Devleti'nde Birinci Dünya Savaşı seferberliğinin ilan edilmesiyle birlikte Teşkilât-ı Mahsusa'da görev alarak Bulgaristan bölgesinde Sırplarla mücadele etti. Vladova ve Rahova Müsademelerindeki başarı ve fedakârlıklarına binaen 3 Aralık 1916'da binbaşılığa terfi ederek 177. Alay ve Mürettep Köprülü Müfrezesine atandı. 28 Aralık 1916'da Teşkilat-ı Mahsusa'daki hizmet ve gayreti nedeniyle Harp Madalyası ile taltif edildi.

Sağ elinin parmaklarındaki rahatsızlık ve Balkan Harbi'nde yaralanması sebebiyle 10 Mayıs 1917'de 6. dereceden harp malulü olarak binbaşı rütbesindeyken emekliye sevk edildi. Bilecik, Bozüyük taraflarında kereste fabrikası kurarak bir süre kereste ticaretiyle ilgilendi. Teşkilat-ı Mahsusa'daki bağlantıları devam etmekle birlikte, Mondros Mütarekesi sonrasında faaliyete geçen Karakol Cemiyeti'nde de görev aldı. 19 Mart 1920'de İstanbul, Gedikpaşa'daki evi polis tarafından basılarak silahlarına el konuldu, isyan çıkartmaya hazırlık gerekçesiyle Divanîharp'e verildiyse de birkaç gün tutuklu kaldıktan sonra yapılan mahkeme neticesi serbest bırakılmasına karar verildi. Ancak ertesi gün İngiliz, Fransız ve İtalyan askerlerinden oluşan onlarca işgal kuvveti askeri tarafından evi abluka edilerek evi ve eşyaları tekrar arandı. Bu dönemde dahi aralarında Halil Paşa ve Küçük Talat Bey'in de olduğu birçok kişinin Anadolu'ya geçmesine yardımcı oldu. Kendisi de Anadolu'ya geçerek doğrudan Millî Mücadele'ye katılmak amacıyla 9 Nisan 1920'de İstanbul'dan ayrıldı. Gebze üzerinden Anadolu'ya geçti. 15 Nisan 1920 itibarıyla resmen görevine başlayarak Mustafa Kemal Paşa'nın direktifleri doğrultusunda toplayabildiği kadar kuvvet ile Bolu ve Sakarya civarındaki isyan hareketlerini bastırmakla görevlendirildi.

İhtiyat binbaşı rütbesiyle 2. Kuva-yı Seyyare Müfrezesi Kumandanı olarak görevlendirilerek Düzce ve Yozgat İsyanlarının bastırılmasının tüm safhalarında büyük gayret ve yararlılıklar gösterdi. Mayıs 1920'de, 400 civarında olan atlı askerlerinin sayısı, Eylül ayında 1.200 kadar çıktı. Çerkez Ethem'in isyanı sonrasında geride kalan seyyar birlikler de müfrezesine dâhil edildi. Kuva-yı Milliye'nin düzenli birliklere geçişi sürecinde, müfrezesi takviye edilerek 3. Süvari Fırkası adını aldı. Fırka komutanı olarak II. İnönü, Kütahya, Eskişehir, Sakarya Meydan Muharebeleri ve Büyük Taarruz'da görev aldı. Muharebelerde gösterdiği başarıları nedeniyle fevkaladeden 12 Eylül 1921'de kaymakamlık (yarbaylık), 12 Eylül 1922'de miralaylık (albaylık) rütbesine terfi etti. İstiklal Harbinde gösterdiği gayret ve fedakârlıklarına binaen Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası ile taltif edildi. Fırkasının lağvedilmesi üzerine kendi isteğiyle emekliliğini talep ederek 17 Aralık 1922 itibarıyla ikinci defa emekli oldu.

İstiklal Harbi'nin ardından ticari işlerine geri dönerek Bozüyük'te ikinci bir kereste fabrikası daha kurdu. 1931 yılına gelindiğinde kurucusu olduğu Bozüyük Kereste Fabrikası, 1600 civarında kişiye istihdam sağlayan sektörün önemli işletmelerinden biri hâline geldi. Yine Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde önemli işletmelerinden biri olan Alpullu Şeker Fabrikası'nın da kurucu ortakları arasındaydı.

Halil İbrahim Çolak, askerî ve ticarî faaliyetlerinin yanı sıra milletvekili olarak da ülkeye hizmetlerini devam ettirdi. TBMM 2. Dönem (1923-1927) seçimlerinde, 397 oy alarak 11 Ağustos 1923'te Ertuğrul Milletvekili olarak Meclis'e iltihak etti. 1927, 1931 ve 1935 yılında yapılan seçimlerde Bilecik'ten milletvekili olarak seçilerek TBMM'nin 3., 4., ve 5. Dönem Meclislerinde bulundu. Millî Müdafaa Encümenlerinde görev aldı.

24 Şubat 1944 günü, 64 yaşında vefat etti. Cenazesi, ertesi gün Teşvikiye Cami'nde kılınan öğle namazına müteakip askerî törenle Zincirlikuyu Asrî Mezarlığı'na defnedildi. Kabri, İstiklal Harbi komutanlarının naaşlarının Devlet Mezarlığı'na taşınmasını öngören "2549 Sayılı Devlet Mezarlığı Hakkında Kanun" gereği, 1988 yılında Ankara'da bulunan Devlet Mezarlığı'na nakledildi.

Halil İbrahim Çolak'ın eşi İsmet Hanım ile olan evliliklerinden Ertuğrul adında bir oğlu vardı. Ticaret ile uğraşan Ertuğrul Çolak (1919-2004), TBMM 11. Dönem (1957-1960) Bilecik Milletvekilliği görevinde de bulunmuştu.

Halil İbrahim Çolak adı, başta milletvekili olarak Meclis'te temsil ettiği Bilecik'te, fabrika kurduğu Bozüyük'te, işgal ve isyan kuvvetleri ile mücadele ettiği Torbalı, Seferihisar ve Mudurnu gibi birçok ilçede çeşitli yerlere verilmiştir. Hatıratını kaleme aldığı bir kitabı bulunmakta olup içeriği daha ziyade Millî Mücadele dönemindeki Kuva-yı Seyyare günlerini kapsamaktadır.

Sadık Emre KARAKUŞ

KAYNAKÇA

I. Arşiv Kaynakları

BCA (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi): 30-18-1-1/28-29-1.

BOA (Başbakanlık Osmanlı Arşivi): BEO-4444-333250.

MSB Arşiv Müdürlüğü, Albay Halil İbrahim ÇOLAK (1316-157) Subay Şahsi Dosyası.

MSB Arşiv Müdürlüğü, Albay Halil İbrahim ÇOLAK (1316-157) Emeklilik İşlem Dosyası.

Kara Harp Okulu Tarihî Arşivi, 27 Numaralı Künye Defteri.

Kara Harp Okulu Tarihî Arşivi, 16 Nolu Numara Defteri.

TBMM Arşivi, 2. Dönem Ertuğrul Mebusu İbrahim Bey Tercümeihali; 3.,4, ve 5. Dönem Bilecik Mebusu İbrahim Çolak Tercümeihal Dosyaları

II. Resmî Yayınlar

TBMM 4. ve 5. Devre Zabıt Cerideleri.

III. Gazeteler

Akşam, 25 Şubat 1945; 26 Şubat 1945.

Cumhuriyet, 25 Şubat 1945; 26 Şubat 1945.

IV. Tetkik Eserler

Türk İstiklâl Harbi Vıncı Cilt, İstiklâl Harbinde Ayaklanmalar (1919-1921), Genelkurmay Basımevi, Ankara 1974.

ÇOLAK, İbrahim, **Milli Mücadele Esnasında Kuvâ-yı Seyyare Kumandanlığıma Ait Hâtıratım,** Yayına Hazırlayan: Orhan Hülagü, Emre Yayınları, İstanbul 1996.

GÖRGÜLÜ, İsmet, **On Yıllık Harbin Kadrosu, 1912-1922:Balkan-Birinci Dünya ve İstiklal Harbi**, II. Baskı, TTK Yayınları, Ankara 2014.

KOCATÜRK, Utkan, **Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kronolojisi (1918-1938)**, III. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2000.

SÜSLÜ, Azmi; BALCIOĞLU, Mustafa, **Atatürk'ün Silah Arkadaşları Atatürk Araştırma Merkezi Şeref Üyeleri**, AKDITYKA. Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı, Ankara 1999.

TBMM Albümü 1920-2010, C.I-II., TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010.

TOKER, Hülya; ASLAN, Nurcan, **Birinci Dünya Savaşına Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeği Komutanların Biyografileri**, Cilt III, Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara 2009.

Türk İstiklal Harbi'ne Katılan Tümen ve Daha Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1989.

20/09/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/halil-ibrahim-colak/?pdf=3914> adresinden erişilmiştir